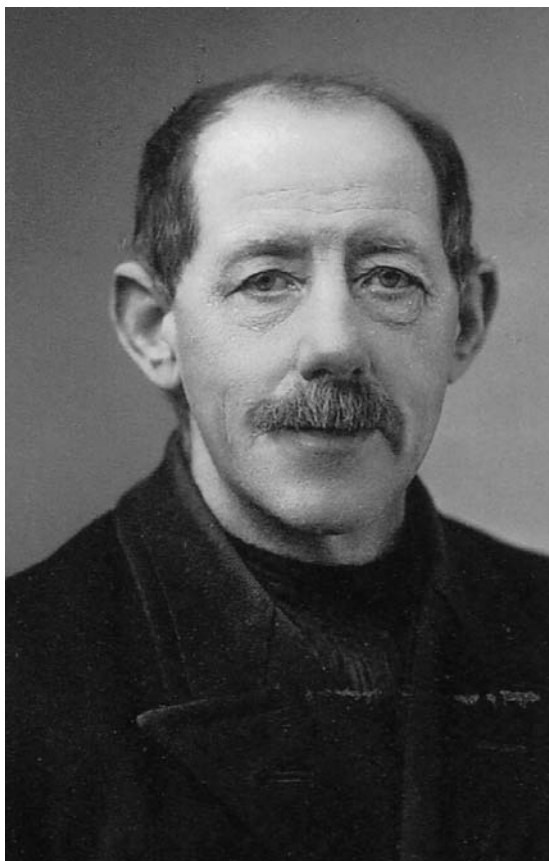

Hvoraf kom navnet Bransholmvej i Hurup

Af Betzy Bransholm Jeppesen, Gadstrup

Forord

Jeg er født og opvokset i Grejsdalen ved Vejle, hvortil min far Harald Bransholm Nielsen "emigrerede", da han giftede sig med min mor. Far var født på Thyholm, som søn af vejmand Peder Bransholm Nielsen og dennes hustru Marie Nielsen. Jeg mener, at de i årene omkring børnenes fødsel boede et sted mellem Jestrup og Floulev, men senere da jeg selv som

*Peder Brandsholm Nielsen født 12/12 1881 -
død 17/11 1943 i Lyngs.
Udlånt af Egnshistorisk Arkiv for Thyholm.*

barn kom på besøg hos dem, boede de i et lille stråttækt hus ved begyndelsen af Draget, lige hvor vejen kommer ned fra Lyngs. Jeg husker at der var vand på begge sider af huset, og at en jernbane gik lige ved siden af vejen. Senere, da bedstefar døde, flyttede bedstemor til Lyngs, hvor hun boede lige overfor møllen. Efter hendes død i 1967 mistede jeg kontakten til egnen og til mine slægtninge i Thy.

Selv var jeg da flyttet til Sjælland; blev først fængselsbetjent, derefter gift med en boghandler, fik tre børn og blev så medhjælpende i boghandelen. Senere, da børnene blev større, blev jeg ansat i en fagforening og var ansat der de sidste 21 år af mit aktive arbejdsliv.

Hele tiden har slægtsforskning været min meget store interesse. Først da børnene efterhånden flyttede hjemmefra, og senere, da jeg forlod arbejdsmarkedet, har jeg arbejdet mere intenst med slægtsforskningen.

Udover at have forsket i min egen og min mands slægt, har jeg i nogle år været tilknyttet vores lokalhistoriske arkiv. Jeg har også afskrevet en del folketællinger, kirkebøger, skifter og meget andet. De sidste tre år har jeg været redaktør for årbogen "Hvem Forsker Hvad", som mange nok kender.

Skulle nogen af mine ukendte slægtninge læse min artikel om Bransholmvej, og være interesseret i slægtens historie, kan man kontakte redaktionen.

Bransholm

I årevis har jeg søgt at finde "roden" til mit mellemnavn. Hele min farfars slægt, hvorfra navnet stammer, kommer fra Heltborg sogn, derfor har jeg ledt i alle gamle kort og matrikler i dette sogn, men også i Hurup sogn. Det nærmeste jeg kan komme det, er at stedet

”Bransholm” må have ligget på den nuværende Brandsholmvej, der går fra Hurup kirke til Heltborg, i dag med en spærring undervejs.

Navnet Bransholm optræder officielt første gang i Heltborg kirkebog, ved dåben af et par af Niels Nielsen og Anne Christensdatters børn, i perioden mellem 1777 og 1790. Men d. 2. august 1795 og d. 8. april 1799 benævnes Anne Christensdatter da også som ”Niels Brantsholms hustru i Dover”. Det kunne altså se ud, som om de da var flyttet.

Niels Nielsen var søn af Niels Matzsøn, der var sognets smed. Han blev født 1754 i Frøkjær i Heltborg sogn. Hustruen Anne Christensdatter var datter af Christen Jensen Overgaard, der var søn fra Ginnerupgaard og født i 1725. Christen Overgaard var bror til Niels Matzsøns hustru Anne Jensdatter, så Niels og Anne var altså fætter og kusine.

Deres troløvelse blev publiceret d. 15. december 1776 og de blev viet d. 29. januar 1777 i Heltborg kirke. Da var Niels 22 år og Anne 27 år. Forlover var for Anne, hendes far, Christen Overgaard og for Niels, hans bror, Mads Nielsen (kaldet) Sodborg.

Anne fødte i deres ægteskab mindst otte børn, hvoraf i hvert fald de tre døde som små. Deres to sønner, Christen og Mads, fik i dåben navnet Bransholm. I 1787 boede Niels og hans tre brødre med deres koner og børn som næsten naboer i Heltborg. Måske var det fædrenegården, der var blevet delt op - det ved jeg ikke, men de betegnes på det tidspunkt alle tre som husmænd.

Mellem 1790 og 1795 ses Niels og Anne altså at være flyttet til Dover i Ydby sogn og findes da også der i folketællingen 1801. De har da kun de to yngste børn, Maren og Mads, hjemme. Senere ses Niels Bransholm, på et gammelt kort (uden årstal) fra Hurup, at bo på matr. 34 i Hurup by.

Ikke langt derfra på matr. 41 bor deres ældste søn Christen Nielsen Bransholm (benævnt Heltborg på kortet). Han var født i 1777 og blev først gift med Ane Marie Pedersdatter, med hvem han fik tre børn, en søn Poul og to døtre, der alle tre døbttes Bransholm. Christen Bransholm var udover at være husmand også

musikant. Det vides ikke – men mon ikke det har været på violin eller måske fløjte, han har forlystet sine tilhørere.

I folketællingen d. 18. februar 1834 ses han kun at have et af det ældste kuld børn hjemme, men han har fået ny ung kone, Maren Kirstine Rasmusdatter, og med hende fået to piger. Senere på året får de endnu en datter, Sidsel Marie, og i årene derefter en søn og en datter mere. Af dette kuld døbes kun sønnen Niels Peter med navnet Bransholm. Det er disse børn af Christen Nielsen Bransholm jeg vil tegne et billede af.

Lærer Poul Christensen Bransholm i Helligkilde

I folketællingen 1834 savnes i sognet Christens ældste søn, Poul Christensen Bransholm, født 1814. Vi finder ham dog indlogeret på Christen Jensen Sperrings gård i Gjersbøl by i Snedsted sogn. Han registreres da som værende seminarieelev, ligesom en anden logerende på adressen, Jeppe Sørensen, der var bror til konen på gården. Det var usædvanligt på den tid for en husmandssøn at læse til skolelærer, men Poul må have haft gode evner og har sikkert også modtaget nogen hjælp hjemmefra for at kunne gennemføre det. Samme efterår startede en anden ung mand af fattige kår på samme seminarium, nemlig skomagersonnen fra Thisted, den senere så kendte højskolemand Christen Kold. Forstander på Snedsted Seminarium var i årene 1830-1842 præsten og senere biskop G. P. Brammer, der sikkert har haft stærk indflydelse på de unge menneskers religiøse holdninger.

24 år gammel vender Poul tilbage til Hurup og gifter sig d. 28. maj 1839 med den jævnaldrende Magdalena Poulsdatter Willemoes fra Hurup. De har sikkert kendt hinanden godt, var næsten jævnaldrende, har gået i skole sammen og drager nu i eftersommeren 1839 til Helligkilde skole i Hvidbjerg sogn, hvor Poul har fået embede som skolelærer og kirkesanger.

Poul var åbenbart den, der skrev de følgende års folketællinger for sognet, og man kan der nyde hans meget smukke og sirlige håndskrift. Han har været sig sin uddannelse bevidst, hvis

den formodning er korrekt, at han allerede 4 år efter sin start som lærer, er den der er identisk med den Hr. B. der ”har protesteret på flere læreres vegne”, mod at en skrædder i ”Aarhus Avis”, der i 1843 i sit eftermæle rostes for at have virket ”mere i oplysningens tjeneste end mange lærere”.¹

Poul Bransholm og Magdalena fik så vidt det har kunnet spores, ikke selv nogen børn, men de tog, omkring 1850, Pouls lillebror, Niels Peter, der da var 10 år, i huset. De havde også i en periode Pouls søster, Sidsel Marie født 1834, i huset som tjenestepige.

Lærer Niels Peter Christensen Bransholm i Asp

Lillebror Niels Peter Christensen Bransholm, født 1840, blev også skolelærer, sikkert hjulpet godt på vej af storebror Poul. Snedsted Seminarium var flyttet til Ranum, så jeg vil formode, at han har fået sin uddannelse der. Efter at være dimitteret kun 20 år gammel, giftede han sig med Ane, en jævnaldrende pige, datter af Søren Hebsgaard i Lyngs, som han sikkert har kendt fra barnsben, mens han boede hos broderen Poul i Helligkilde.

Niels Peter fik sin første ansættelse som lærer og kirkesanger i Tostrup i Sønderholm sogn, mellem Aalborg og Nibe, hvor også han og Ane fik der deres to ældste børn Poul Christensen Bransholm og Dorthea Hebsgaard Bransholm. I 1865 rykkede familien til Asp, lidt syd for Struer, en egn der var stærk præget af gudelige forsamlingsbevægelser og religiøs vækkelse påvirket af Brødremenigheden i Christiansfeld.² Niels Peter havde der sit virke frem til et par år før sin død i 1899.

Poul og Niels Peters søster Maren Kirstine Bransholm født i 1831, bosatte sig på et tidspunkt også i Asp og boede der, ugift, i et hus i nærheden af skolen, til sin død i 1886. Mon ikke hun hjalp til på skolen eller i broderens hjem?

I 1871 mistede Niels Peter og Ane deres lille datter Dorthea på 6 år, og hustruen Ane døde i april 1874. Niels Peter giftede sig igen i november samme år med præstegårdsforpagterens datter Maren, der da kun var 25 år, og nu

blev stedmor for de tre børn på 12, 8 og 4 år. Maren blev en elsket og skattet person i det åndelige miljø på egnen, hvor Niels Peter var blevet en kendt og aktiv skikkelse. Parret fik sammen ni børn, hvoraf to døde som spæde. Niels Peter var landskendt, stærk optaget af Indre Missions tanker og var meget aktiv i oprettelse af missionens børne- og ungdomsarbejde, han tog initiativ til oprettelse af søndagsskoler og KFUMs ynglingeafdelinger. Hustruen Maren døde i 1896 og den efterladte enkemand Niels Peter giftede sig 57 år gammel for tredje gang. Hans nye hustru var Edle Kamma Eleonora Frydenberg, der også var indremissionsk lærer og tidligere pighjemsforstander.³

Niels Peters helbred var nok ikke det bedste, han søgte i hvert fald sin afsked kort derefter, med denne begrundelse og familien bosatte sig i et af hans huse i Struer, med hans egne tre yngste børn og seks plejebørn i alderen 6-14 år. Det var vel at betragte som et børnehjem. Her døde han allerede i maj 1899.

Enken Edle Bransholm fortsatte efter Niels Peters død med at holde børnehjem i huset i Vestergade (nu Smedegade 38-40), men efter uoverensstemmelser med de kommunale myndigheder flyttede hun i 1901 til Handbjerg, hvor hun fortsatte børnehjemmet, her under navnet ”Hebron”. Hun havde efterhånden omkring 40 piger på hjemmet. De var af alle slags, både forsømte børn, men også kriminelle, åndssvage og sindssyge piger. Aldersmæssigt var der stor spredning fra de helt små piger og op til næsten voksne. Det var et vanskeligt klientel, hvilket uden tvivl nødvendiggjorde en stram disciplin, der da også kom til at præge hjemmet. Edle Bransholm havde jo tidligere været forstander på pighjem og havde der haft ry for at være en ualmindelig hårdhændet lærerinde, der ofte afstraffede børnene med spanskrør.

Edle Bransholm blev nu centrum i en af århundredets mest omtalte sager om børnemishandling. I den såkaldte Hebronsag blev hun anklaget for misrøgt og mishandling af de unge piger, hun havde ansvaret for som forstander på Hebron. Sagen blev rejst 1907 af Peter Sabroe,

der netop havde fået afskediget forstanderen for opdragelseshjemmet Flakkebjerg på Sjælland. Sagen førtes helt ind i Rigsdagen, hvor bl.a. eksempler på pigernes sparsomme kost blev præsenteret, og på længere sigt gav anledning til ændringer i lovgivningen om børneforsorg.

To af Niels Peter Bransholms børn døde på dramatisk vis. Den yngste, Monika født 1890 døde så vidt vides, mens hun var i sin stedmor Edles varetægt på pighjemmet "Hebron" og denne historie har givet anledning til en hel roman.⁴ Den ældste søn Poul Bransholm, født i 1862, blev jernbaneportør i Holstebro og omkom ved en tragisk rangerulykke i april 1900, hvor han fik kørt begge ben af.⁵ Han efterlod sig fire mindreårige børn og en hustru der var gravid med deres 5. barn. Dette barn, der blev født i september og døbt Poul efter sin afdøde far, har i dag en stor efterslægt.

Sidsel Marie Christensen Bransholm

Poul og Niels Peters søster, Sidsel Marie, født i 1834, blev i 1858 viet til Jens Nicolaj Sørensen Kragh i Hvidbjerg. De fik sammen otte børn, hvoraf et par stykker døde som små. Familien boede i et hus i Smerup i Hvidbjerg sogn. Således også ved folketællingen i 1880, hvor Sidsel Marie var 45 år, og hvor de havde fire børn hjemme.

Mellem 1880 og 1887 sker der et eller andet dramatisk i familien.

Sidsel udvandrede med det gode skib "Thingvalla" til USA d. 7. maj 1887 under navnet Sidsel Marie Kristensen Bransholm, 54 år gammel og registreres som enke. Hun var dog ikke enke, men derimod separeret fra Jens Nicolaj, der lever og findes registreret i folketællingen 1890, 3 år efter og stadig i Smerup, da på aftægt som kun 54-årig, og også står som separeret. Han er først fundet død i 1920.

Han var på aftægt i huset hos en familie Peder Christian Hebsgaard, hvor husfaderen er 6 år ældre end Jens Nicolaj. Var denne Hebsgaard mon familie til Niels Peter Bransholms første hustru Ane og altså Sidsel Maries svigerinde? Men hvad med Jens Nicolaj, hvorfor på aftægt hos en fremmed familie - er han måske

kommet til skade - blevet invalideret, og hvorfor har Sidsel forladt ham og foretaget et så drastisk skridt som at udvandre? Ville hun bare skaffe sig selv og sine børn en bedre fremtid? Eller var det religiøsitet der fik hende til at søge til Utah? Eller havde hun måske en søster, der var taget derover tidligere? Af hendes tre ældre søstre, var Maren, født i 1831 flyttet til Asp og døde der ugift og barnløs i 1886. Men de andre to, Ane Marie født 1816 og Ane Kirstine, født 1818 ved jeg ikke hvad der blev af. Sidste spor af Ane Marie er, at hun var sengeliggende hjemme hos faderen ved folketællingen i 1855. En af dem eller begge kunne være taget til det forjættede land.

Sidsel Marie må være taget fra Thy til Sjælland på et tidspunkt, før ved afrejsen til USA var hendes hjemadresse Lille Fuglede ved Holbæk og bestemmelsesstedet i USA er Waupaca i Wisconsin. Hun tog i hvert fald 3 af sine børn med, eller de fulgte efter til Utah i USA, stifter egne familier derovre og døde også i USA. Sidsel selv, giftede sig året efter sin ankomst, d. 11. april 1888 i Logan, Cache, Utah, med Hans Peder Hansen, der var indvandret fra Skelby ved Præstø. Han havde fra 1858 været gift med Johanne Nielsen, også fra Præstøegnen. Hun var død d. 10. februar 1886 i Madison, Idaho. Kunne det være fordi han var blevet enkemand, at Sidsel tog derover og lod sig skille fra Jens Nicolaj? Men skilt – hun opgav ved afrejsen at være enke. Jens Nicolaj opgav i 1890 at være separeret. Blev de mon overhovedet skilt – eller forlod hun ham bare og giftede sig igen? Sidsel Marie døde d. 31. juli 1911 i Salt Lake City, Utah, USA.

For nogle år siden så jeg en artikel om skiltingsviser fra Thyholm⁶. Den beskrev, at der på Det Kgl. Bibliotek findes en pakke med viser, der bærer påskriften "Sange om tung skæbne", og kopier deraf findes på Hvidbjerg Lokalhistorisk Arkiv. Visen lå i en lille folder med "3 smukke Sange" og påskriften lød:

*En Sørgesang.
Forfattet af Marie Bransholm
fra Hvidberg Sogn på Thyholm
hvis Mand har været svag i fjorten År*

*og som sidder med 6 uforsørgede børn.
Sangen sælges til Fordel for Forfatterinden
og hendes Familie.
Pris: 10 Øre.*

Sangene blev udgivet af Julius Strandberg og "Sørgesangen" handler om hendes hårde lod med de mange børn og den syge mand, den fortæller, at hun som barn har lært at spille violin. Hun kan altså skrive på vers efter en given melodi, og sangen vidner ikke mindst om en dyb religiøsitet. To andre sange af samme Marie Bransholm hedder "Den danske pige i Amerika" og "Sang om nøden". Man kender ikke året for udgivelsen, men mener de stammer fra perioden 1875-1902, nærmere bestemt i 1880-erne; men artiklens forfatter finder det usandsynligt, at der har eksisteret en Marie Bransholm i Hvidbjerg, som i sin ulykke har haft overskud til at skrive disse sange. Derimod tror han, at de er fremstillet af den københavnske skillingsvisefabrikant. Artiklen slutter med "at interesserede kan arbejde videre med Marie Bransholm, hendes skæbne og sange – hvis der overhovedet har eksisteret en Marie Bransholm i de her angivne kår".

Tja – jeg er da ikke i tvivl - disse sange *må* være skrevet af Sidsel Marie Bransholm, inden hun rejste til Amerika i 1887. At Sidsel Marie kunne spille violin var vel meget sandsynligt,

som datter af en musikanter. Hun boede på Thyholm og at hendes mand var syg, var der nok ikke tvivl om, og at hun havde 6 børn passer også. At hun har været stærkt religiøs tyder familieskabet afgjort på, ligeså dette at hun tog til Utah. Hun kan også meget vel have skrevet sangene i begyndelsen af 1880-erne, måske i den periode, hvor hun var flyttet hjemmefra og måske har taget arbejde på Sjælland, for på den måde at spare op til rejsen til Amerika? Sangen "Den danske pige i Amerika" kunne godt handle om én hun kendte (måske en søster?), der var draget derover, havde hjemve og nu gerne ville have at Sidsel Marie fulgte efter.

Spændende er det, når man søger ud ad en gren i slægten og ser, hvad man kan finde frem. Mange løse ender er der stadig. Men hvor stedet "Bransholm" lå, har jeg stadig til gode at finde ud af.

Noter:

¹ J. Sloth Odgaard "Karen Friis, Hvidbjerg Thyholm" i Historisk Årbog for Thisted 1947

² Henry Ammitzbøll: "Søndagsskolepioneren fra Asp" i Struerfolk 1986

³ Dansk Kvindebiografisk leksikon

⁴ Hjørdis Varmer "Den grå heks"

⁵ Holstebro Avis 26. april 1900

⁶ Benny Boysen, Resen: "Skillingsviser fra Thyholm" i Årbog for Thyholm og Jegindø, 1981